

**การพัฒนาแบบแผนการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

**The Development of Educational Management Model by Using Local-Based
of Schools Under The Office of Primary Education Service Area,
The North Eastern Region**

อัมพร พินะสา^{1*} อุดม จำรัสพันธ์² และ สมคิด สร้อยน้ำ³

Amporn Pinasa^{1*} Udom Chamraspan² and Somkid Soinam³

¹นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Assistant Professor, Educational Administration Program, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

³รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Associate Professor, Educational Administration Program, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน 2) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน และ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน โดยประเมินความเป็นไปได้ ความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้อง และความมีประโยชน์ การดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรที่มีประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของรูปแบบการจัดการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ จำนวน 5 รูปแบบ จำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน โดยการประชุมกลุ่มย่อย ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำนวน 15 คน และ สนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบ ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน โดยการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 718 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

*Corresponding author Tel: 098 5654974

E-mail address: amporn65@gmail.com

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน มีดังนี้ 1) มีการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา 2) มีการจัดการศึกษา 3) มีการจัดสถานศึกษา 4) การมีส่วนร่วม 5) มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล

2. รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน ของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา 2) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา 3) การมีส่วนร่วมจัดสถานศึกษา 4) การมีส่วนร่วมกำกับ ติดตาม ประเมินผล

3. การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทุกองค์ประกอบของรูปแบบ มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความสะดวก และความสะดวกต้องเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study current situation and problem in educational management by local based, 2) to construct the educational management model by using the local based, and 3) to investigate and evaluate the educational management model by using the local based by evaluating the feasibility, accuracy, propriety, congruency, and utility. There were 3 phases of research implementation. Phase 1: the study of current situation and problem educational management by using the local based of schools, under jurisdiction of The Office of Primary Educational Service Area, was performed by in-depth interview the experts with experience and competency in educational management model with best practice, 5 models, 45 persons. The instrument was the Interview Form. Data were analyzed by constructing the inductive analysis. Phase 2: the construction and development of educational management by local based, was conducted through Focus Group Discussion by 12 experts in order to improve and consider the accuracy of tentative model, and participate in considering and improving the model. Phase 3: the investigation and improvement of educational management model by local based, was conducted by asking the opinion of stakeholders who used the model regarding to feasibility, propriety, and accuracy of educational management model by local based. The samples were: 1) the Local Administrative Organization, 2) the Office of Educational Service Area and schools. The sample size was determined by using Krejcie & Morgan' Table (1970). The level of error was determined at .95, and its value should not more than 5. The samples were selected by Multi-stage Random Sampling including 718 persons. The research instrument was the questionnaire as 5 Level Rating Scale. The statistic using for data analysis consisted of the Mean, and Standard Deviation.

The research result found:

1. The situation and problem of educational management model by local based of schools, consisted of the followings: 1) the determining direction of educational management, 2) the educational management, 3) the educational management, and 4) the participation in controlling, following up, and evaluation, and 5) the control, following up, and evaluation.

2. The educational management model by local based of schools, under jurisdiction of The Office of Primary Educational Service Area in North Eastern Region, consisted of 4 factors: 1) the participation in determination of educational management, 2) the participation in educational management, 3) the participation in organizing management, and 4) the participation in monitoring, following up, and assessment.

3. The evaluation of educational management model by local based of schools, under jurisdiction of The Office of Primary Educational Service Area in North Eastern Region, every component of model included the average value of utility, feasibility, propriety, Considering each aspect, the average values were : the utility was in “High” level , the propriety was in “High” level, the feasibility was in “High” level, and the accuracy was in “High” level .

Keyword: The Development of Educational Management Model by Using Local-Based

บทนำ

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาที่จะลดความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ที่ส่งผลต่อบุคคลหลากหลายกลุ่ม ทั้งสตรี เด็ก ชาวชนบท คนยากจนในเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยด้อยโอกาส และเด็กเป็นจำนวนล้านๆ คนที่ขาดโอกาสเข้าเรียนในสถานศึกษาและไม่มีงานทำ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนเพื่อเป็นฐานของการพัฒนา โดยเฉพาะฐานการสร้างความสามารถในการแข่งขันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและการสื่อสาร แต่ละประเทศจึงให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียมและโอกาสในการได้รับการศึกษาของประชาชน ในชาติให้มากขึ้นตามดัชนีความเจริญเติบโตของประเทศ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาสถานศึกษาเอกชน องค์กรชุมชน สถานศึกษาสังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังประสบปัญหาการบริหารจัดการศึกษาองรับการกระจายอำนาจในหลายด้าน ทั้งด้านปัจจัย กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค โดยเฉพาะด้านการบริหารงานบุคคล อำนาจหน้าที่ของกรมการบางคณะในเขตพื้นที่การศึกษา ที่ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ นโยบายของส่วนกลางที่เปลี่ยนแปลงบ่อย

โครงสร้างการแบ่งส่วนงานที่ยังไม่สอดคล้องกับบริบทสำนักงาน สถานศึกษา บุคลากร และงบประมาณที่ยังไม่สอดคล้อง และสัมพันธ์กับวัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรที่ยังติดยึดกับวัฒนธรรมอำนาจ เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจ การบริหารจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาทั้งสิ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554)

นอกจากนี้ระบบการศึกษาของไทยยังมีปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรมอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา 2) ปัญหาด้านครู ที่มีความขาดแคลนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ปัญหาความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ 3) ปัญหาการกระจายโอกาสทางการศึกษาที่ยังไม่ครอบคลุม และสนองต่อประชากรในทุกกลุ่มที่มีสภาพแตกต่างกันทั้งในเรื่องความสามารถด้านร่างกาย เศรษฐกิจและสังคม 4) ปัญหาการบริหารจัดการและการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาที่ยังคงมีปัญหาในเชิงระบบไม่สามารถจัดการศึกษาที่คล่องตัว ยังไม่สามารถสร้างความเป็นเอกภาพในเชิงการบริหารของการปฏิบัติได้ 5) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของภาคส่วนต่าง ๆ ยังมีน้อย การจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาและครูผู้สอน

แต่ครอบครัว และสังคมซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการจัดการศึกษากลับมีบทบาทน้อย หน้าที่และภาระการจัดการศึกษาเป็นของหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ ส่งผลให้เกิดภาระด้านงบประมาณสูงแต่ไม่สะท้อนคุณภาพเท่าที่ควร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

จากปัญหาดังกล่าว เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อที่จะระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น ลดความเหลื่อมล้ำ ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีบทบาท หน้าที่ กำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงาน ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มั่นคง และยั่งยืนตลอดไป

ผู้วิจัย เห็นว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้วยการจัดการศึกษาที่ใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับผู้บริหารการศึกษา ในยุคปฏิรูปการศึกษาที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาในสังกัด บรรลุตามจุดมุ่งหมาย และเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการทราบว่า สภาพการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานมีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานที่เหมาะสมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างไร และรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงมากน้อย

เพียงใด ซึ่งยังไม่มีรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบดังกล่าว ที่จะช่วยให้สถานศึกษาดำเนินงานตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาสู่มาตรฐาน ที่กำหนดไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการศึกษา โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยประเมินความเป็นไปได้ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความมีประโยชน์

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน

การศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรที่มีประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของรูปแบบการจัดการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ จำนวน 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) เสอเพลอโมเดล จังหวัดอุดรธานี 2) แก่งจันทน์โมเดล จังหวัดเลย 3) จตุภาคีโมเดล จังหวัดหนองคาย 4) ไชยวัฒนาโมเดล จังหวัดน่าน 5) ศรีชมภูโมเดล จังหวัดบึงกาฬ ผู้ให้ข้อมูลรูปแบบละ 9 คน รวม 45 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นที่ 1 พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบครั้งที่ 1 โดยประชุมกลุ่มย่อย ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพและปัญหารูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานจากระยะที่ 1 มาประกอบการพิจารณาและปรับปรุงรูปแบบ

ขั้นที่ 2 ปรับปรุงรูปแบบครั้งที่ 2 โดยการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน เพื่อปรับปรุงและพิจารณา ความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้จากการปรับปรุงขั้นที่ 1

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ด้วยการสรุปใจความสำคัญ จากการเปิดเทปประกอบ และจัดทำเป็นแบบสรุปผลการศึกษาจากการปรับปรุงรูปแบบ ครั้งที่ 2

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน ของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. กลุ่มประชากร

ประชากร ได้แก่ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 จังหวัด ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 20 คน นายกเทศมนตรี/เทศบาล จำนวน 889 คน นายกและผู้อำนวยการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2,634 คน รวม 3,543 คน 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 จังหวัด ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 246 คน และผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 12,668 คน รวม 12,914 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 16,457 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 718 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินรูปแบบ มี 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ความมีประโยชน์ 2) ความเป็นไปได้ 3) ความเหมาะสม 4) ความถูกต้อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) จัดทำหนังสือประสานงานจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนและนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกลุ่มตัวอย่าง 2) ส่งแบบสอบถามไปยัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ และส่งคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์ 3) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปคำนวณค่าสถิติ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความของข้อมูล พิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ยของช่วงระดับคะแนน 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

สรุปและอภิปรายผล

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาโดยใช้ห้องถิ่นเป็นฐาน ของรูปแบบที่ประสบผลสำเร็จ มีดังนี้
1) มีการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา 2) มีการจัดการศึกษา 3) มีการจัดสถานศึกษา 4) การมีส่วนร่วม 5) มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล

1.2 รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ห้องถิ่นเป็นฐาน ของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา 2) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา 3) การมีส่วนร่วมจัดสถานศึกษา 4) การมีส่วนร่วมกำกับ ติดตาม ประเมินผล

1.3 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ห้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคณะวันออกเฉียงเหนือ ทุกองค์ประกอบของรูปแบบ มีความเป็นประโยชน์ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง เฉลี่ยโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาโดยใช้ห้องถิ่นเป็นฐาน ของรูปแบบที่ประสบผลสำเร็จ มีดังนี้

- 1) มีการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา
- 2) มีการจัดการศึกษา
- 3) มีการจัดสถานศึกษา
- 4) การมีส่วนร่วม
- 5) มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล

ซึ่งสภาพการจัดการศึกษาของรูปแบบการจัดการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ ส่วนใหญ่มีสภาพแนวทางการดำเนินงาน อยู่ 5 ด้าน คือ ด้านการจัดการศึกษา ด้านการจัดสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมและด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown and Moberg (1980) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบกับหลักการบริหารตามสถานการณ์ กล่าวว่างค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย

- 1) สภาพแวดล้อม
- 2) เทคโนโลยี
- 3) โครงสร้าง
- 4) กระบวนการจัดการ และ
- 5) การตัดสินใจสั่งการ

2.2 รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ห้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา 2) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา 3) การมีส่วนร่วมจัดสถานศึกษา 4) การมีส่วนร่วมการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ซึ่งมีลักษณะเป็นเอกสารประกอบด้วยข้อความการอธิบายรูปแบบให้เห็นเป็นรูปธรรมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของ วัชรยุทธ บุญมา (2551) ที่กล่าวว่ารูปแบบหมายถึง สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นวิธีการถ่ายทอดความคิดความเข้าใจและจินตนาการของบุคคลที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิดของ Bardo and Hartman (1982) ที่กล่าวว่า รูปแบบว่าเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม สำหรับรูปแบบที่ได้จากงานวิจัยในครั้งนี้ เป็นรูปแบบที่แสดงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญโดยใช้คำ หรือข้อความเป็นตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและมีความเป็นเหตุเป็นผลกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุทัย บุญประเสริฐ (2543) ที่กล่าวถึงความหมายของรูปแบบว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งทั้ง 4 องค์ประกอบจะให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วม (Participation) ส่งเสริมให้หน่วยงานทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ผู้ที่มีส่วนร่วมจัดการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนิน

กิจกรรมในการพัฒนาผู้ที่มีส่วนร่วมจัดการศึกษา รวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ที่ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วม ว่า เพื่อให้การศึกษาของชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าทันต่อความเจริญ ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยชุมชนต้องค้นหาผู้มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นเข้ามาร่วมให้การศึกษาในโรงเรียน และสอดคล้องกับพิณสุตา สิริธรรักษ์ (2556) ที่กล่าวถึง หลักการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลนั้นเป็นหัวใจของการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้นได้ว่าเป็นกระแสหนึ่งที่กำลังได้รับการยอมรับมากขึ้น เพราะเป็นทางออกสำหรับการจัดการศึกษาในอนาคต เพื่อให้ตอบสนองต่อ พระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542

2.3 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษา โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทุกองค์ประกอบของรูปแบบ มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าโดยภาพรวมรูปแบบ การจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถเป็นแนวทางนำไปใช้ในการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ เนื่องจากรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สอดคล้องกับแนวคิดหลักการปฏิรูปการศึกษาไทยที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาจำเป็นต้องกระจายอำนาจการบริหารจัดการลงสู่ท้องถิ่น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 (4) ได้บัญญัติไว้ว่า รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการกระจาย

อำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนาและเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียม และให้สอดคล้องกับนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และมาตรา 289 วรรคสอง ได้บัญญัติไว้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ (วิระพร เชื้ออ่ำ, 2553) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ที่ได้กำหนดและให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามมาตรา 8 (2) การจัดการศึกษาให้ยึดหลักสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตรา 9 (6) ว่า การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 41 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับ ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และมาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และยังเปิดโอกาสให้ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิระพร เชื้ออ่ำ, 2553) ซึ่งนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ตามมาตรา 24 (6) ที่มุ่งให้การจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

ตามศักยภาพ (ชัยญา อภิบาลกุล, 2545) ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รวมทั้งหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดอื่น ๆ สามารถนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งสำหรับการพัฒนาบุคลากรเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขอบข่ายภารกิจ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา 2) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา 3) การมีส่วนร่วมจัดสถานศึกษา 4) การมีส่วนร่วม กำกับติดตาม ประเมินผล

1.2 รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานที่ดี มีประสิทธิภาพ ต้องได้รับการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยในลักษณะการทดลอง เป็นโครงการนำร่องในการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 ควรมีการวิจัยติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการนำรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ อาทิ การศึกษาความพึงพอใจในการใช้รูปแบบ เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของการนำรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปใช้จริงเพื่อจะได้นำผลจากการศึกษามาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการ

ปรับปรุงพัฒนารูปแบบให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราษฎย์. (2546). **ภาวะผู้นำทางการศึกษา**

ขอนแก่น: ภาควิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **การจัดการเรียนการสอน**

ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. เอกสารชุดแนวทาง

ปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา.

กรุงเทพฯ: การศาสนา.

_____. (2542). **การปฏิรูประบบบริหารการศึกษาใน**

กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

_____. (2545). **รายงานการวิจัยการศึกษาความเป็น**

ไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษา ระดับประถม

ศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาไทย.

กรุงเทพฯ: การศาสนา.

_____. (2545). **แนวคิดและนโยบายกระทรวง**

ศึกษาธิการ พื้นฐานการปฏิรูป. กรุงเทพฯ:

การศาสนา.

_____. (2546). **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**

ที่เป็นนิติบุคคลกรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่ง

สินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ชัยญา อภิบาลกุล. (2545). **รูปแบบการพัฒนาการมี**

ส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา

ภายใต้โครงสร้างการกระจายอำนาจการบริหาร

การศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธวัชชัย รัตตัญญู. (2551). **การพัฒนารูปแบบ**

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียน

สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร

การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.

- ธีรราช ชมใจ. (2554). **การพัฒนารูปแบบความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษาระบบไตรภาคี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นงคราญ กาญจนประเสริฐ. (2545). **รายงานการวิจัยการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสิ่งของเครื่องใช้ โดยใช้เทคโนโลยีชาวบ้านของประชากรจังหวัดพิษณุโลกและ สุโขทัย**. พิษณุโลก: สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยสำหรับครู**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พินสุตา สิริธรรังษี. (2556). **รายงานการวิจัยเรื่องพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- วีระพร เชื้ออ่ำ. (2553). **การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัชรยุท บัญมา. (2551). **รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็ก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). **รายงานการวิจัยการพัฒนารูปแบบสมัชชาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ. การวิจัยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). **การศึกษาแนวทางการบริหารการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ: ศุภสกลาตพรว้า.
- Bardo and Hartman. (1982). **Urban Sociology: A Systematic Troduction**. U.S.A. F. E. Peacock.
- Brown, W. B., and Moberg, D. J. (1980). **Organization Theory and Management: A Macro Approach**. New York: John Wiley and Sons.